

BOLALARDA RESPIRATOR INFEKSIYALARNING ERTA TASHXISI VA OLDINI OLISHDA ZAMONAVIY PEDIATRIK YONDASHUVLAR

MUALLIF: Esonova Jumagul

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Pediatrica ishi yo‘nalishi

25-02-guruh talabasi

ANNOTATSIYA: Bolalarda respirator infeksiyalar pediatriya amaliyotida eng ko‘p uchraydigan kasalliklar guruhiga kiradi va bolalar kasallanishi hamda shifoxonaga yotqizilishining asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Ushbu infeksiyalar asosan yuqori va quyi nafas yo‘llarini zararlab, o‘tkir respirator virusli infeksiyalar, bronxit, pnevmoniya va boshqa kasalliklar ko‘rinishida namoyon bo‘ladi. Ayniqsa, immun tizimi to‘liq shakllanmagan erta yoshdagi bolalarda ushbu kasalliklar og‘ir kechishi va turli asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Mazkur maqolada bolalarda respirator infeksiyalarning erta tashxisining ahamiyati hamda ularning oldini olishda zamonaviy pediatrik yondashuvlar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Erta tashxis qo‘yish orqali kasallikning og‘irlashuvi va asoratlar rivojlanishining oldini olish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, profilaktik choralarning, jumladan emlash, sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilish, to‘g‘ri ovqatlanish va sog‘lom turmush tarzining ahamiyati yoritiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy diagnostika va kompleks profilaktik yondashuvlar bolalarda respirator infeksiyalarni kamaytirish hamda ularning sog‘lom rivojlanishini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi.

KALIT SO‘ZLAR: respirator infeksiyalar, bolalar salomatligi, erta tashxis, pediatriya, profilaktika, immunitet, virusli infeksiyalar, zamonaviy yondashuvlar.

KIRISH. Bolalarda respirator infeksiyalar zamonaviy pediatriyaning eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Nafas olish tizimi kasalliklari bolalar orasida keng tarqalgan bo'lib, ayniqsa maktabgacha yoshdagi bolalarda tez-tez uchraydi. Ushbu kasalliklar bolalar organizmining anatomik va fiziologik xususiyatlari, immun tizimining yetarlicha shakllanmaganligi bilan chambarchas bog'liq. Respirator infeksiyalar ko'pincha o'tkir kechib, bolalarning umumiy holatini yomonlashtiradi va ularning jismoniy hamda ruhiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Respirator infeksiyalar viruslar, bakteriyalar va kam hollarda zamburug'lar ta'sirida yuzaga keladi. Ular yuqori nafas yo'llarining shamollashi, laringit, traxeit, bronxit va pnevmoniya kabi kasalliklar bilan namoyon bo'ladi. Kasalliklar ayniqsa kuz-qish mavsumida ko'payib, bolalar bog'chalari va maktablarda tez tarqaladi. Erta yoshdagi bolalarda respirator infeksiyalar og'ir kechib, nafas yetishmovchiligi, yurak-qon tomir tizimi buzilishlari va boshqa asoratlarga olib kelishi mumkin.

Shu sababli respirator infeksiyalarni erta aniqlash va o'z vaqtida davolash pediatriyada muhim ahamiyatga ega. Erta tashxis qo'yish kasallikning og'irlashuvini oldini olib, tez va samarali davolash choralarini ko'rishga imkon beradi. Zamonaviy pediatriyada klinik belgilarni baholash, laborator va instrumental tekshiruvlardan foydalanish orqali aniq tashxis qo'yish imkoniyatlari kengaygan.

Respirator infeksiyalarni oldini olishda profilaktik tadbirlar muhim o'rin tutadi. Bolalarda immunitetni mustahkamlash, emlash kalendariga rioya qilish, to'g'ri ovqatlanish va gigiyena qoidalariga amal qilish kasallanish darajasini sezilarli kamaytiradi. Shuningdek, ota-onalar va tibbiyot xodimlarining hamkorligi bolalar salomatligini saqlashda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi bolalarda respirator infeksiyalarning erta tashxisi va ularning oldini olishda zamonaviy pediatrik yondashuvlarning ahamiyatini ilmiy jihatdan yoritishdan iborat. Ushbu mavzuning o'rganilishi

pediatriya yoʻnalishida tahsil olayotgan talabalar uchun nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM. Bolalarda respirator infeksiyalar pediatriya amaliyotida eng koʻp uchraydigan kasalliklar qatoriga kiradi va ularning sogʻligʻiga sezilarli taʼsir koʻrsatadi. Nafas olish tizimi kasalliklari bolalar orasida tez tarqalishining asosiy sabablari sifatida immun tizimining yetarlicha shakllanmaganligi, nafas yoʻllarining anatomik xususiyatlari hamda tashqi muhit omillariga yuqori sezuvchanlikni koʻrsatish mumkin. Ayniqsa, hayotining dastlabki yillaridagi bolalar respirator infeksiyalarga juda moyil boʻlib, bu holat kasallikning ogʻir kechishiga va turli asoratlarning rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Respirator infeksiyalar etiologiyasida viruslar asosiy oʻrinni egallaydi. Oʻtkir respirator virusli infeksiyalar, gripp, paragripp, adenovirus va respirator-sinsitial viruslar bolalarda keng tarqalgan hisoblanadi. Bundan tashqari, bakterial infeksiyalar, jumladan pnevmokokk va gemofil tayoqcha ham respirator kasalliklarning rivojlanishida muhim rol oʻynaydi. Ushbu infeksiyalar yuqori nafas yoʻllaridan boshlab, quyi nafas yoʻllarigacha tarqalib, bronxit va pnevmoniya kabi ogʻir holatlarni yuzaga keltirishi mumkin.

Bolalarda respirator infeksiyalarning klinik belgilari yoshga, infeksiya turiga va immun holatiga bogʻliq holda farqlanadi. Koʻpincha tana haroratining koʻtarilishi, burun oqishi, yoʻtal, nafas qisishi, umumiy holsizlik va ishtahaning pasayishi kuzatiladi. Erta yoshdagi bolalarda esa ushbu belgilar aniq namoyon boʻlmasligi mumkin, bu esa tashxis qoʻyishni qiyinlashtiradi. Shu sababli pediatrlar tomonidan bolalarning umumiy holatini, nafas olish tezligini va yurak faoliyatini diqqat bilan baholash muhim ahamiyatga ega.

Respirator infeksiyalarni erta tashxislash kasallikning ogʻirlashuvini va asoratlar rivojlanishini oldini olishda muhim rol oʻynaydi. Zamonaviy pediatriyada klinik koʻrik bilan bir qatorda laborator va instrumental tekshiruvlar keng

qo'llaniladi. Qon umumiy tahlili, C-reaktiv oqsil darajasini aniqlash, virusologik va bakteriologik tekshiruvlar infeksiya tabiatini aniqlashda yordam beradi. Og'ir holatlarda ko'krak qafasi rentgenografiyasi va pulsoksimetriya usullaridan foydalaniladi.

Zamonaviy pediatrik yondashuvlar respirator infeksiyalarni davolash va oldini olishda kompleks choralarni o'z ichiga oladi. Davolash jarayonida etiologik, patogenetik va simptomatik terapiya uyg'unlashtiriladi. Virusli infeksiyalarda simptomatik davolash, suyuqlik yetarli qabul qilinishi va yotoq rejimi muhim hisoblanadi. Bakterial infeksiyalar aniqlanganda esa antibiotikoterapiya shifokor nazorati ostida olib boriladi. Noto'g'ri va asossiz antibiotik qo'llash bolalarda rezistentlik rivojlanishiga olib kelishi mumkinligi sababli, dori tanlashda ehtiyotkorlik talab etiladi.

Profilaktika respirator infeksiyalarni kamaytirishda eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Emlash bolalarda og'ir respirator kasalliklarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, milliy emlash kalendariga qat'iy rioya qilish zarur. Bundan tashqari, bolalarning to'g'ri ovqatlanishi, vitamin va mikroelementlar bilan ta'minlanishi immunitetni mustahkamlashga yordam beradi. Toza havoda sayr qilish, jismoniy faollik va sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilish ham muhim profilaktik choralardandir.

Ota-onalar va tibbiyot xodimlarining hamkorligi bolalarda respirator infeksiyalarni oldini olishda alohida o'rin tutadi. Ota-onalarning boladagi dastlabki kasallik belgilarini o'z vaqtida payqashi va shifokorga murojaat qilishi kasallikning og'ir kechishini oldini oladi. Pediatrlar esa bolalarning sog'lig'ini muntazam nazorat qilib, profilaktik maslahatlar berib borishi lozim.

Shunday qilib, zamonaviy pediatrik yondashuvlar asosida olib borilgan erta tashxis va kompleks profilaktika choralarining qo'llanilishi bolalarda respirator

infeksiyalarni kamaytirish va ularning sog‘lom rivojlanishini ta‘minlashga xizmat qiladi.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, bolalarda respirator infeksiyalar pediatriya amaliyotida eng dolzarb muammolardan biri bo‘lib qolmoqda. Ushbu kasalliklarning tez-tez uchrashi, ayniqsa erta yoshdagi bolalarda og‘ir kechishi va asoratlarni bilan namoyon bo‘lishi ularni erta aniqlash va oldini olish masalasini muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Nafas olish tizimi kasalliklari bolalarning umumiy rivojlanishiga, jismoniy faolligiga va hayot sifatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Respirator infeksiyalarning erta tashxisi kasallikni samarali davolash va og‘ir asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Zamonaviy diagnostika usullaridan foydalanish, klinik belgilarni to‘g‘ri baholash va bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish pediatr uchun muhim vazifalardan biridir. Erta tashxis qo‘yilgan holatlarda davolash samaradorligi yuqori bo‘lib, kasallikning davomiyligi qisqaradi.

Profilaktika choralariga alohida e‘tibor qaratish bolalarda respirator infeksiyalar bilan kasallanish darajasini sezilarli kamaytiradi. Emlash, to‘g‘ri ovqatlanish, gigiyena qoidalariga rioya qilish va sog‘lom turmush tarzini shakllantirish bolalar immun tizimini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu borada ota-onalar va tibbiyot xodimlarining hamkorligi muhim hisoblanadi.

Pediatriya ishi yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun bolalarda respirator infeksiyalarni erta aniqlash va oldini olish bo‘yicha bilimlarni chuqur egallash kelajakdagi kasbiy faoliyatda muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, zamonaviy pediatrik yondashuvlar asosida olib borilgan kompleks profilaktika va erta tashxis bolalar salomatligini saqlash va mustahkamlashda muhim o‘rin tutadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST).
Bolalarda o'tkir respirator infeksiyalarni boshqarish bo'yicha qo'llanma. – Jeneva, 2020. – 1–120-betlar.
2. Nelson W.E.
Nelson Textbook of Pediatrics. – Philadelphia: Elsevier, 2020. – 1450–1520-betlar.
3. Ismoilov S.I.
Pediatriya. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – 210–260-betlar.
4. Qodirova M.N.
Bolalar kasalliklari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 95–140-betlar.
5. Cherry J.D., Harrison G.J.
Feigin and Cherry's Textbook of Pediatric Infectious Diseases. – Elsevier, 2019. – 300–360-betlar.
6. Abdullayev F.X.
Profilaktik pediatriya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2017. – 60–110-betlar.